

Koninklijke Notariële
Beroepsorganisatie

De Minister van Justitie en Veiligheid
De Minister voor Rechtsbescherming
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

datum	: 9 juni 2021	contact	: mr. N.J.M. Sjerps
uw brief van	: n.v.t.	e-mail	: j.sjerps@knb.nl
uw kenmerk	: n.v.t.	telefoon	: 070 3307226
ons kenmerk	: JSj/1344		
betreft	: Informatieverzoeken van banken aan notarissen i.v.m. de Wwft		

Geachte minister Grapperhaus, geachte minister Dekker,

Namens de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) vraag ik uw aandacht voor het volgende.

Op grond van de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) zijn banken verplicht tot cliëntenonderzoek. Tot hun cliënten behoren ook notarissen met derdengeldenrekeningen. In het kader van hun Wwft-verplichtingen (met name de cliëntenonderzoeksplicht van artikel 3 Wwft) vragen banken notarissen soms om informatie met betrekking tot bepaalde transacties terzake waarvan betalingsverkeer heeft plaatsgevonden via de bij de betreffende bank aangehouden derdengeldenrekening van de notaris. Vanwege zijn wettelijke geheimhoudingsplicht kan de notaris meestal niet voldoen aan een dergelijk informatieverzoek. Bij deze informatieverzoeken wordt gesteld dat als de notaris niet voldoet aan het informatieverzoek van de bank, de klantrelatie (mogelijk) wordt beëindigd en de derdengeldenrekening (mogelijk) wordt opgezegd (op grond van artikel 5 lid 3 Wwft). Ook komt voor dat een bank een notaris verbiedt zijn bij de betreffende bank aangehouden derdengeldenrekening te gebruiken voor transacties waarbij zogenoemde risicolanden zijn betrokken, tenzij deze transacties eerst aan de bank ter goedkeuring worden voorgelegd. Hierbij wordt aangegeven dat als de notaris zich hieraan niet houdt, de klantrelatie mogelijk wordt heroverwogen.

De KNB begrijpt dat banken (net als notarissen) Wwft-verplichtingen hebben en aan deze verplichtingen uitvoering (moeten) geven en zich in dat kader tot voormelde stappen gedwongen voelen. De banken hebben aangegeven dat zij onder Wwft-toezicht staan van De Nederlandsche Bank (DNB), die in het kader van de Wwft steeds meer van de banken verwacht en hierbij ook nadrukkelijk toeziet op de naleving van de Wwft-clientsonderzoeksplicht door banken waar het notarissen met notariële derdengeldenrekeningen als cliënten betreft. Het is ook van groot belang dat banken (en notarissen) bijdragen aan het voorkomen van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en het financieren van terrorisme.

Maar de KNB vindt de hiervoor geschetste handelwijze van banken zeer onwenselijk en in het licht van het hierna volgende niet juist en niet nodig. Ik licht dit graag als volgt toe en sluit af met een verzoek.

In artikel 22 van de Wet op het notarisambt (Wna) is bepaald dat de notaris, voorzover niet bij wet anders is bepaald, ten aanzien van al hetgeen waarvan hij uit hoofde van zijn werkzaamheid als zodanig kennis neemt tot geheimhouding verplicht is. Op grond van deze bepaling heeft de notaris een wettelijke geheimhoudingsplicht en is het de notaris niet toegestaan gegevens over zijn dossiers en hiermee samenhangende geldstromen te verstrekken aan derden, in casu banken. Deze geheimhoudingsplicht strekt zich ook uit tot de derdengeldenrekening van de notaris (zie Hoge Raad 18 december 1998, NJ 2000, 341 (Van Olst/Ontvanger)). Gegevens met betrekking tot de derdengeldenrekening mag en moet de notaris op grond van artikel 25 leden 8 en 9 Wna uitsluitend verstrekken aan de inspecteur of de ontvanger (lid 8) en de opsporingsambtenaar, de officier van justitie of de rechter-commissaris (lid 9). De wettelijke geheimhoudingsplicht van de notaris vindt zijn grondslag in het algemene maatschappelijk belang dat men zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het aan hem toevertrouwde tot hem als vertrouwenspersoon kan wenden (zie Hoge Raad 1 maart 1985, NJ 1986, 173 (Ogem/Maas)).

Ik merk hierbij op dat sprake is van een geheimhoudingsplicht, niet van een geheimhoudingsbevoegdheid. De Minister van Veiligheid en Justitie heeft tijdens de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het notarisambt naar aanleiding van de evaluatie van die wet, alsmede regeling van enkele andere onderwerpen in die wet en wijziging van de Wet op het centraal testamentenregister aangegeven dat het geven aan de notaris van de discretionaire bevoegdheid om geheel naar eigen inzicht zijn geheimhoudingsplicht te doorbreken zich niet laat verenigen met de aard van een bijzondere geheimhoudingsplicht: "De notariële geheimhoudingsplicht zou in een dergelijke situatie van een rechtsplicht verworden tot een geheimhoudingsbevoegdheid, naar eigen inzicht uit te oefenen door de notaris, zonder inhoudelijke criteria voor de uitoefening ervan en zonder rechterlijke toetsing. Dit zou het notariële ambtsgeheim, gezien het doel om de vertrouwelijkheid van hetgeen aan de notaris wordt toevertrouwd te waarborgen, zinledig maken en leiden tot een aantasting van de rechtszekerheid. Cliënten van de notaris zouden dan, in weerwil van de strekking van het ambtsgeheim, geen garantie hebben dat de vertrouwelijkheid daadwerkelijk is verzekerd. De verantwoordelijkheid die op de notaris rust om integer te handelen komt reeds ten volle tot uitdrukking in zijn wettelijke plicht en bevoegdheid om medewerking aan handelingen die hem naar hun aard of strekking onoorbaar blijken, te weigeren. De notaris bezit derhalve over een afdoende wettelijke mogelijkheid en plicht om zijn integriteit te bewaren. Indien voor de notaris geen aanleiding bestaat om zijn dienstverlening te weigeren, is hij niet gerechtigd om, behoudens de bijzondere omstandigheden erkend in de jurisprudentie en wettelijke uitzonderingen, zijn geheimhoudingsplicht te doorbreken." (Kamerstukken 32250, nr. 6, p. 8-9)

Een notaris mag en kan op grond van de wet dus niet voldoen aan voormelde informatieverzoeken van banken. Dat een bank vervolgens laat weten te overwegen en zelfs dreigt de klantrelatie te beëindigen en de derdengeldenrekening op te zeggen is maatschappelijk zeer ongewenst. Zonder derdengeldenrekening kan een notaris niet functioneren. De notaris vervult in het kader van zijn ambtsuitoefening immers vaak ook een rol bij de financiële afwikkeling van transacties. Bovendien is de notaris op grond van artikel 25 lid 1 Wna verplicht bij een financiële onderneming die ingevolge de Wet op het financieel toezicht in Nederland het bedrijf van bank mag uitoefenen een derdengeldenrekening aan te houden, die uitsluitend bestemd is voor gelden die hij in verband met zijn werkzaamheden als zodanig onder zich neemt. Gelden die aan de notaris in verband met zijn werkzaamheden als zodanig ten behoeve van derden worden toevertrouwd, moeten op die rekening worden gestort.

Met betrekking tot voormeld verbod op het gebruik van de derdengeldenrekening voor bepaalde transacties merk ik op dat de notaris in beginsel verplicht is de hem bij of krachtens de wet opgedragen of de door een partij verlangde werkzaamheden te verrichten. Deze ministerieplicht is neergelegd in artikel 21 lid 1 Wna. Bij deze werkzaamheden heeft de notaris veelal zijn derdengeldenrekening nodig.

Verder is van belang dat de notaris is onderworpen aan diverse wetgeving, onafhankelijke tuchtrechtspraak en onafhankelijk toezicht.

De notaris is als zodanig onderworpen aan de Wna. Uit dien hoofde dient de notaris zijn ambt in onafhankelijkheid uit te oefenen en de belangen van alle bij de rechtshandeling betrokken partijen op onpartijdige wijze en met de grootst mogelijke zorgvuldigheid te behartigen (artikel 17 lid 1 Wna). De notaris is verplicht zijn dienst te weigeren wanneer naar zijn redelijke overtuiging of vermoeden de werkzaamheid die van hem verlangd wordt leidt tot strijd met het recht of de openbare orde, wanneer zijn medewerking wordt verlangd bij handelingen die kennelijk een ongeoorloofd doel of gevolg hebben of wanneer hij andere gegronde redenen voor weigering heeft (artikel 21 lid 2 Wna).

Op grond van artikel 1 lid 1 en artikel 1a lid 4 onderdeel d Wwft is de notaris Wwft-instelling en als zodanig onderworpen aan de Wwft. Uit dien hoofde dient de notaris Wwft-beleid te hebben, Wwft-cliëntenonderzoek te verrichten en ongebruikelijke transacties te melden aan de FIU-Nederland.

Notarissen zijn aan tuchtrechtspraak onderworpen ter zake van handelen of nalaten in strijd met hetzij enige bij of krachtens de Wna gegeven bepaling, hetzij met de zorg die zij als notaris behoren te betrachten ten opzichte van degenen te wier behoeve zij optreden en ter zake van handelen of nalaten dat een behoorlijk notaris niet betaamt (artikel 93 lid 1 Wna). De tuchtrechtspraak over notarissen wordt in eerste aanleg uitgeoefend door de kamers voor het notariaat en in hoger beroep door het gerechtshof Amsterdam. Tegen beslissingen van het gerechtshof is geen hogere voorziening toegelaten (artikel 94 lid 1 Wna). Ten behoeve van de uitoefening van de tuchtrechtspraak door de kamers voor het notariaat en het gerechtshof Amsterdam is de notaris ten opzichte van de kamers en het gerechtshof niet gehouden aan de geheimhoudingsplicht van artikel 22 Wna (artikel 94 lid 2 Wna). Een schending van de Wwft valt onder de tuchtnorm van artikel 93 lid 1 Wna. Het naleven van de verplichtingen uit de Wwft hangt zo nauw samen met het handelen dan wel nalaten dat een behoorlijk notaris betaamt, dat de notaris ook op grond van het notariële tuchtrecht kan worden aangesproken voor niet-naleving van deze verplichtingen (zie Gerechtshof Amsterdam 23 juni 2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:1550).

Het Bureau Financieel Toezicht (BFT) is verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving door notarissen van het bepaalde bij of krachtens de Wna, met inbegrip van toezicht op de zorg die zij als notaris behoren te betrachten ten opzichte van degenen te wier behoeve zij optreden en ter zake van enig handelen of nalaten dat een behoorlijk notaris niet betaamt (artikel 110 lid 1 Wna). Ten behoeve van de uitoefening van dit toezicht is de notaris ten opzichte van het BFT niet gehouden aan de geheimhoudingsplicht van artikel 22 Wna (artikel 111a lid 3 Wna). Het BFT is tevens verantwoordelijk voor het toezicht op de naleving door notarissen van het bepaalde bij of krachtens de Wwft (artikel 1d lid 1 onderdeel c en artikel 24 lid 1 Wwft). Ten behoeve van de uitoefening van dit toezicht is de notaris ten opzichte van het BFT niet gehouden aan de geheimhoudingsplicht van artikel 22 Wna (artikel 26 Wwft). Ten behoeve van de naleving van de in de artikelen 16 en 17 Wwft opgenomen verplichtingen jegens de FIU-Nederland is de notaris eveneens niet gehouden aan de geheimhoudingsplicht van artikel 22 Wna (artikel 18a Wwft).

De notaris oefent een ambt uit en wordt benoemd door de Kroon (artikel 3 lid 1 Wna). Het ambt van notaris houdt de bevoegdheid in om authentieke akten te verlijden in de gevallen waarin de wet dit aan hem opdraagt of een partij zulks van hem verlangt en andere in de wet aan hem opgedragen werkzaamheden te verrichten (artikel 2 lid 1 Wna). De notaris voert wettelijke taken uit, gericht op rechtszekerheid en hieruit voortvloeiende (economische) rechtsbescherming. Het notariaat vervult aldus een maatschappelijke functie in het rechtsverkeer.

Notarissen hebben zoals ik hiervoor heb aangegeven te maken met wetgeving, een onafhankelijke toezichthouder en een onafhankelijke tuchtrechter, die in voorkomende gevallen kan besluiten een notaris te schorsen of zelfs uit zijn ambt te ontzetten. In dat kader is het aan de notariële tuchtrechter om te bepalen of een notaris zijn dienstverlening kan voortzetten. Verder is het aan de notaris om bij transacties waarbij risicolanden zijn betrokken op passende wijze Wwft-cliëntenonderzoek te doen en zo nodig een melding van een ongebruikelijke transactie te doen aan de FIU-Nederland. Wanneer hiervoor aanleiding is, zal de notaris zijn dienst moeten weigeren. Het is aan de notariële toezichthouder om toe te zien op de naleving van deze verplichtingen en zo nodig over te gaan tot handhaving hiervan. Niet iedere transactie waarbij een risicoland is betrokken is 'fout' en vanwege zijn geheimhoudingsplicht kan de notaris geen informatie over transacties met een bank delen.

De KNB meent dat als in het kader van een informatieverzoek als voormeld wordt gesteld dat als de notaris niet voldoet aan het informatieverzoek van de bank, de klantrelatie (mogelijk) wordt beëindigd en de derdengeldenrekening (mogelijk) wordt opgezegd, sprake is van een gebeurtenis als bedoeld in artikel 25a Wna die moet worden gemeld bij het BFT. De meldplicht op grond van dit artikel geldt voor bepaalde gebeurtenissen die aanmerkelijke negatieve gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie van de notaris. Het feit dat één of meer derdengeldenrekeningen van een notaris dreigen te worden gesloten of geblokkeerd is een dergelijke gebeurtenis. Als zich een dergelijke gebeurtenis voordoet, moet de notaris dit volledig en onverwijld melden aan het BFT. Naast een formele melding bij het BFT is ook van belang dat de notaris aan de betreffende bank meldt dat hij naar aanleiding van het informatieverzoek een zogenoemde 25a-melding heeft gedaan bij het BFT en daarbij het verzoek doet aan de bank te wachten met eventuele verdere stappen tot het moment dat er duidelijkheid is over de beoordeling door de toezichthouder van de melding. De KNB heeft haar leden hierover onlangs geïnformeerd. Deze werkwijze biedt echter geen structurele oplossing en is bovendien geen juiste oplossing voor het gesignaleerde probleem.

De kernvraag hierbij is hoe de wettelijke geheimhoudingsplicht van een notaris zich verhoudt tot de wettelijke cliëntenonderzoeksplicht van een bank als de cliënt van de bank een notaris is. Een belangrijke vraag die hiermee samenhangt is wat deze onderlinge verhouding betekent voor de toepassing van artikel 5 lid 3 Wwft als de cliënt van de bank een notaris is.

Hierbij is van belang dat de Wna zich tot de Wwft verhoudt als bijzondere wet tot algemene wet. Een algemeen rechtsbeginsel is dat bijzondere wetgeving voorrang heeft boven algemene wetgeving (*lex specialis derogat legi generali*). Dit rechtsbeginsel brengt mee dat de Wna (een *lex specialis*) voorrang heeft boven de Wwft (een *lex generalis*) en hiermee dat de wettelijke geheimhoudingsplicht van een notaris voorrang heeft boven de wettelijke cliëntenonderzoeksplicht van een bank.

Ik wend mij hierover tot u omdat uw ministerie gaat over zowel de Wwft als de Wna, het notariaat en het BFT en over zowel de wettelijke cliëntenonderzoeksplicht van een bank als de wettelijke geheimhoudingsplicht van een notaris. Het gaat hier om twee plichten die in de

praktijk met elkaar botsen en waarvan notarissen en hun cliënten de dupe (dreigen te) worden.

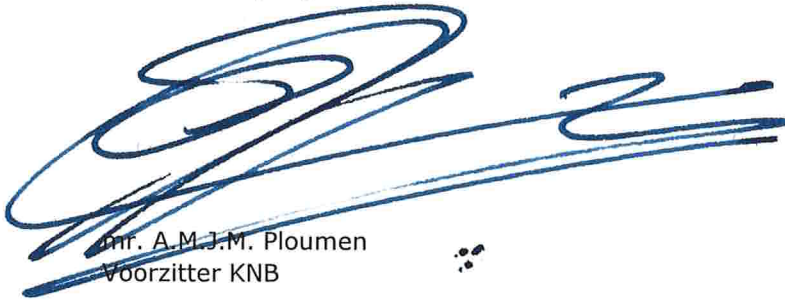
Graag zou ik gelet op de urgentie hiervan op korte termijn met u willen bespreken op welke juiste en structurele wijze het gesignaleerde probleem kan worden opgelost zodanig dat notarissen kunnen voldoen aan hun wettelijke geheimhoudingsplicht en niet (hoeven te) worden geconfronteerd met opzegging van hun derdengeldenrekening vanwege het niet (kunnen) voldoen aan een informatieverzoek van een bank in verband met de Wwft of een bericht dat zij bepaalde transacties niet zonder goedkeuring van de bank mogen verrichten.

De KNB heeft de gesignaleerde problematiek ook met het BFT besproken. Het BFT heeft laten weten de ernst van de situatie te onderschrijven en te willen bijdragen aan een oplossing hiervan.

Tot nadere toelichting van het voorgaande ben ik uiteraard graag bereid.

Een afschrift van deze brief wordt gestuurd aan de Minister van Financiën als medeverantwoordelijke voor de Wwft en vanwege diens stelselverantwoordelijkheid voor de banken en DNB.

Met vriendelijke groet,

A large, stylized handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

Mrf. A.M.J.M. Ploumen
Voorzitter KNB

